

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียนโดยใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

-

ชื่อนักวิจัย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

2559

ประเภทของงานวิจัย

หลักสูตรและการเรียนรู้

บทคัดย่อ

ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) เป็นการจัดปัจจัยและกระบวนการดำเนินงานทั้งด้านองค์กร หน่วยงานกลาง คณะบุคคล หลักเกณฑ์ วิธีการ แนวทางเพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนและประชาชนได้นำผลการเรียน ผลการเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์การทำงาน การประกอบอาชีพ หรือการฝึกอบรม ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ที่สะสมไว้มาเทียบโอนกันได้ เพื่อการเรียนรู้และการทำงาน การประกอบอาชีพ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนหรือผู้ปฏิบัติงานมีโอกาสเชื่อมโยงผลการเรียนรู้ และ/หรือประสบการณ์การทำงาน การประกอบอาชีพ ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้น ลดขั้นตอนและความซ้ำซ้อน สามารถนำไปใช้ในการเรียนและการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการพัฒนาประเทศในที่สุด

จากการศึกษาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ของต่างประเทศ พบว่า การสะสมหน่วยการเรียนรู้ นั้น เป็นกลยุทธ์หนึ่งของการสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียน ประชากรวัยแรงงานของประเทศ โดยการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากการทำงานมาสู่คุณวุฒิทางการศึกษาในรูปหน่วยกิต เพื่อให้แรงงานสามารถนำหน่วยการเรียนรู้ไปใช้ในการศึกษาต่อ และนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาตนเองเพื่อให้ความก้าวหน้าในอาชีพในระดับที่สูงขึ้น เกิดการพัฒนายกระดับความรู้ความสามารถในการทำงาน สร้างผลิตภาพเพิ่มให้กับประเทศ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานจัดทำนโยบายการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียน จึงดำเนินการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จนได้รูปแบบที่จะนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย และสำนักงานฯ ได้ดำเนินการทดลองนำร่องรูปแบบดังกล่าวข้างต้นภายใต้โครงการการพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียน โดยใช้ระบบการ

ระบบหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยดำเนินการในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก ที่มีความหลากหลายของประชากร มีการจัดการศึกษาในทุกกระดับและประเภทการศึกษา มีสถานศึกษาเข้าร่วมการทดลองนำร่องจำนวน ๑๑ แห่ง ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (วิทยาลัยชุมชน) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

📖 คำสำคัญ

การสะสมหน่วยการเรียนรู้ หรือธนาคารหน่วยกิต, ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้, การเทียบโอนผลการเรียน, การเทียบประสบการณ์, พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก

📖 ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

จากการศึกษาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ของประเทศไทยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดย พิณสุดา สิริธรงค์ศรี (๒๕๕๘) พบว่า ประเทศไทยยังไม่มีจัดการระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ หรือธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System) ที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกประกาศ เรื่อง การเทียบโอนผลการเรียน การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา เพื่อเป็นแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนของหน่วยงานสถานศึกษาต่างๆ รวมทั้งการกำหนดกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ เป็นกรอบแนวทางการเชื่อมโยงผลการเรียนรู้ออกสู่สมรรถนะในการปฏิบัติงานแต่ยังคงมีปัญหาทางปฏิบัติที่ยังไม่สอดคล้องกันของแต่ละหน่วยงานที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ

ในการนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์และบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ อย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยดังกล่าว ได้มีข้อเสนอแนะว่า สมควรจัดให้มีระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดให้มีหน่วยงานกลางสะสมหน่วยการเรียนรู้เป็นองค์กรอิสระ โดยมีรูปแบบการดำเนินงานของหน่วยงานกลางฯ เพื่อการพิจารณาเลือก เป็น ๒ รูปแบบ คือ รูปแบบที่ ๑ รูปแบบหน่วยงานกลางสะสมหน่วยการเรียนรู้ที่สถานศึกษาอิงโครงสร้างเดิมผ่านต้นสังกัด และรูปแบบที่ ๒ รูปแบบหน่วยงานกลางการสะสมหน่วยการเรียนรู้สื่อสารตรงสถานศึกษาโดยไม่ยึดโยงต้นสังกัด

โดยที่รัฐบาลได้ประกาศพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น ในปี ๒๕๕๘ จำนวน ๑๐ อำเภอ ๕ จังหวัด โดยมีจังหวัดตาก เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีพื้นที่เป้าหมายการพัฒนา ที่การศึกษามีส่วนสำคัญเป็นกลไกการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว มีความหลากหลายของประชากร และมีการจัดการศึกษาในทุกกระดับและประเภทโดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการสะสมหน่วยการเรียนรู้ จึงได้เสนอแนะสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาให้ทำการทดลองระบบครั้งนี้ ตามรูปแบบที่ ๒ ในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากเนื่องจากการกำหนดนโยบายการพัฒนาในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของรัฐในพื้นที่ชายแดน ประกอบกับจังหวัดตากมีความหลากหลายของพื้นที่และสถานศึกษาที่สามารถเป็นตัวแทนสถานศึกษาของประเทศได้

📖 วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อทดลองรูปแบบการบริหารจัดการ กระบวนการ และกลยุทธ์การดำเนินงาน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งในและนอกระบบ ตามระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้พัฒนาขึ้น

๒. เพื่อพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนความรู้และประสบการณ์ มีความรู้และเข้าใจการดำเนินงานตามระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้วิเคราะห์ สังเคราะห์ กลยุทธ์การดำเนินงาน การบริหารจัดการของ

สถานศึกษาระดับปฏิบัติ และหน่วยงานกลาง

๓. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียนโดยใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

📄 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียนโดยใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำกัดขอบเขตการวิจัยเฉพาะการทดลองระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ จากข้อเสนอแนะในรายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๘) ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดตาก ดังนี้

๑. ทดลองการบริหารจัดการ กระบวนการดำเนินงานและกลยุทธ์ ตามระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา ทั้งในและนอกระบบ จำนวน ๑๑ แห่ง ที่พร้อมเข้าร่วมโครงการ และรายงานถอดบทเรียนของสถานศึกษา ที่สามารถนำไปใช้ต่อยอดและขยายผลในสถานศึกษาอื่นๆ ได้แก่

๑.๑ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน ๑๐ แห่ง ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

๑.๒ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๑ แห่ง

๒. ศึกษาการดำเนินงานของหน่วยงานกลาง เกี่ยวกับ หลักเกณฑ์ วิธีการสะสมหน่วยการเรียนรู้ การรับรองการหน่วยการเรียนรู้ สารเนื้อหา รายวิชา การจัดระบบเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลเป็นคลังสะสมหน่วยการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกันทั้งระบบ

📄 ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา/ที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการทดลองระบบและแนวทางการบริหาร ตามระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาพัฒนาขึ้น โดยศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๘) ในด้านการบริหารจัดการ กระบวนการ และกลยุทธ์การดำเนินงาน ของหน่วยงานกลางและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งในและนอกระบบ ตามรูปแบบหน่วยงานกลางสะสมหน่วยการเรียนรู้สื่อสารตรงสถานศึกษา ที่กำหนดหน้าที่ของหน่วยงานทั้งระดับส่วนกลางและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้เรียน

📄 วิธีการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาในอำเภอเมืองตาก และอำเภอแม่สอด ซึ่งเป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก จำนวน ๑๑ แห่ง ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจงตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบการทดลองฯ และคณะกรรมการสะสมหน่วยการเรียนรู้ของสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบส่งเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยในการรวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษา ติดตามของ ทีมวิจัย การประชุม และการสัมมนาที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและผู้วิจัยจัดขึ้น

การรวบรวมข้อมูล โดยการ

๑) ศึกษาเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

๒) ส่งเคราะห์เอกสารตามกรอบแนวคิดการวิจัย

๓) สทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อกำหนดแนวทางการทดลองจำนวน ๑ ครั้ง

- ๔) การประชุมปฏิบัติการนักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู เพื่อรับฟังความเห็นจำนวน ๑ ครั้ง
  - ๕) ประชุมปฏิบัติการถอดบทเรียน จำนวน ๒ ครั้ง
  - ๖) การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโครงการวิจัยจำนวน ๑ ครั้ง ตามที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจัดขึ้น
  - ๗) การนิเทศ ติดตามสถานศึกษา ภาคสนาม
  - ๘) การสื่อสารผ่านทางโทรศัพท์ แอปพลิเคชันไลน์
- การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร ผลการนิเทศ ติดตามสถานศึกษา การสนทนากลุ่ม การประชุมปฏิบัติการและการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- การนำเสนอข้อมูล นำเสนอข้อมูลจากการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และประเด็นตัวแปรตามกรอบแนวคิดการวิจัย จำแนกเป็นรายบทตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระของข้อมูล

ผลการวิจัย

๑. การทดลองรูปแบบการบริหารจัดการ เป็นการทดลองด้วยการนำรูปแบบของระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาพัฒนาขึ้นจากการวิจัยแนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเมื่อปี ๒๕๕๘ รูปแบบหน่วยงานกลางการสะสมหน่วยการเรียนรู้สื่อสารตรงสถานศึกษาโดยไม่ยึดโยงต้นสังกัด (รูปแบบก่อนและหลังการทดลอง และผลการทดลองระบบสะสมหน่วยการเรียนรู้ ดังแสดงในแผนภาพที่ ๑ ๒ และ ๓) มาเป็นแนวทางการดำเนินงาน และให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางสะสมหน่วยการเรียนรู้ โดยมีสถานศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก เข้าร่วมทำการทดลอง ๑๑ แห่ง ตามวิธีการวิจัยข้างต้น ทั้งที่เป็นสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษาทั้งสถานศึกษาในระบบ และสถานศึกษานอกระบบ และตามอัยาศัย ทั้งของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งพื้นที่การทดลองออกเป็น ๒ อำเภอ คือ อำเภอเมืองตาก (เป็นอำเภอที่ไม่มีพื้นที่อยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ) และอำเภอแม่สอด (เป็นอำเภอที่มีพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ) สถานศึกษาในเขตอำเภอเมืองตาก จำนวน ๖ แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล ๑ กิตติขจร โรงเรียนตากพิทยาคม โรงเรียนไฮเทค – เทคโนโลยีตาก ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยาศัยอำเภอเมืองตาก วิทยาลัยชุมชนตาก และวิทยาลัยเทคนิคตาก สถานศึกษาในเขตอำเภอแม่สอด จำนวน ๕ แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ ๒๖ โรงเรียนรามบริรักษ์แม่สอด อินเตอร์ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยาศัยอำเภอแม่สอด และวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด

๒. การพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรผู้รับผิดชอบ การพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรผู้รับผิดชอบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ดำเนินงานใน ๓ รูปแบบ กล่าวคือ รูปแบบที่ ๑ การพัฒนาผ่านกระบวนการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา รูปแบบที่ ๒ การพัฒนาผ่านกระบวนการทดลองการสะสมหน่วยการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาที่ทำการทดลอง และรูปแบบที่ ๓ การพัฒนาผ่านการฝึกปฏิบัติและการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ หรือผู้วิจัย ส่งผลให้เกิดการพัฒนากระบวนการทำงานและสามารถทดลองการสะสมหน่วยการเรียนรู้และผลการทดลองตามข้อ ๑ เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมนอกจากนั้น พบว่า การพัฒนาผ่านกระบวนการทดลองการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการทดลองของสถานศึกษา ก่อให้เกิดความยั่งยืนมากที่สุด เนื่องจากการเป็นกรเรียนรู้และพัฒนาผ่านการปฏิบัติจริง

ก่อนการพัฒนาฯ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรผู้รับผิดชอบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการสะสมหน่วยการเรียนรู้มาก่อน แต่บางส่วนมีความรู้ด้านการเทียบโอนผลการเรียนและการเทียบประสบการณ์ เนื่องจากมีการปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง เช่น ผู้บริหารครูและบุคลากรผู้รับผิดชอบในสถานศึกษาอาชีวศึกษา อุดมศึกษา (วิทยาลัยชุมชน) และสถานศึกษานอกระบบและตามอัยาศัย ภายหลังจากเข้าร่วมการทดลองโดยผ่านกระบวนการพัฒนาดังกล่าว ผู้บริหาร ครู

และบุคลากรผู้รับผิดชอบฯ สามารถดำเนินการได้ครบตามบทบาทของสถานศึกษา และสามารถถอดบทเรียนการทดลองการสะสมหน่วยการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรมทั้ง ๑๑ โรงเรียน

๓. ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียนโดยใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นผลจากการวิจัย พบว่า ควรมีสาระดังนี้

๓.๑ จัดให้มีหน่วยงานกลางสะสมหน่วยการเรียนรู้ มีภารกิจสอดคล้องกับระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (๒๕๕๘) ได้พัฒนาขึ้น ทั้งอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในแนวทางพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๘) และหน้าที่ที่ควรกำหนดเพิ่มเติม อันเนื่องมาจากการทดลอง

๓.๒ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการดำเนินการสะสมหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงของระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ทั้งระดับหน่วยงานกลาง และสถานศึกษาทั้งการจัดทำ จัดเก็บ และนำข้อมูลมาใช้ และให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลของตนได้ง่าย รวดเร็วและทันกาล

๓.๓ สนับสนุนการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับหลักสูตรที่สอดคล้องกับสถานการณ์สังคมไทย ในปัจจุบันที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น หลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ หลักสูตรการเรียนรู้ออนไลน์ เป็นต้น

๓.๔ สนับสนุนส่งเสริมการนำระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ไปใช้ในสถานประกอบการและหน่วยงานอื่นๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเทียบโอนประสบการณ์ของผู้เรียน เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาต่อหรือเพิ่มวุฒิในงาน

๓.๕ สนับสนุนให้บุคลากรที่ทำงานและมีประสบการณ์จากสถานประกอบการสามารถนำประสบการณ์ที่มีมาเทียบโอนความรู้จากสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพื่อปรับวุฒิการศึกษาที่สูงขึ้นแทนการลาศึกษาต่อเต็มเวลาหรือบางเวลา อันเป็นการประหยัดเวลาทรัพยากร และลดการสูญเสียบุคลากรระหว่างลาศึกษาต่อได้

๓.๖ กระจายอำนาจทางการบริหารจัดการไปสู่พื้นที่ ในลักษณะของการจัดการโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน (Area - based Management) ให้สถานศึกษาในพื้นที่ มีอิสระทางด้านวิชาการงบประมาณ และการบริหารงานบุคคลภายในพื้นที่เดียวกัน ที่บูรณาการกันได้อย่างมีอิสระและคล่องตัว โดยไม่ยึดโยงต้นสังกัด ไม่ว่าจะป็นสถานศึกษาของรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหรือสถานศึกษาต่างระดับการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตร รายวิชาและการสะสมหน่วยการเรียนรู้

๓.๗ เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการกระจายอำนาจโดยใช้พื้นที่เป็นฐานข้างต้นควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารให้มีวิสัยทัศน์ ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการแบบเครือข่ายสถานศึกษา รวมทั้งพัฒนาครูและผู้รับผิดชอบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง

๓.๘ จัดให้มีการวิจัยและพัฒนากระบวนการสะสมหน่วยการเรียนรู้ และขยายผลการทดลองการสะสมหน่วยการเรียนรู้ไปยังพื้นที่อื่นๆ ที่เป็นตัวแทนของสถานศึกษาส่วนใหญ่ทุกภูมิภาค ทั้งสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา การอุดมศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาพิเศษ ทั้งในสถานศึกษาของรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานประกอบการ

๓.๙ ระหว่างที่ยังไม่มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางสะสมหน่วยการเรียนรู้ สมควรดำเนินการตามข้อเสนอที่กำหนดไว้ในแนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี ๒๕๕๘

อภิปรายผล

การวิจัยการพัฒนาและยกระดับการศึกษาของผู้เรียนโดยใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานครั้งนี้ ประเด็นสำคัญคือ การทดลอง ระดับหน่วยงานกลางและระดับสถานศึกษา โดยระดับหน่วยงานกลางเนื่องจากยังไม่มี การจัดตั้งตามกฎหมายจึงให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาดำเนินงานพลางก่อนและพบว่า สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ยังไม่สามารถดำเนินงานตามบทบาทที่กำหนดไว้ครบถ้วน ทั้งนี้เพราะยังไม่มีกฎหมายรองรับ จึงดำเนินการได้บางส่วน เฉพาะบทบาท ๓ เรื่อง คือ การวิจัยและพัฒนาการสะสมหน่วยการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียนและผลการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย การอำนวยความสะดวก สนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาเอกชน นั้น ซึ่งเป็นบทบาททางวิชาการและการสนับสนุนส่งเสริมที่ไม่กระทบกับหน่วยงานใด อันเป็นบทบาทตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่กำหนดไว้เดิมอยู่แล้ว แต่ในส่วนที่ยังไม่สามารถดำเนินการในเรื่องของการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและแนวทางการสะสมหน่วยการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ การเป็นคลังสะสมหน่วยการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้ขอเทียบโอนผลการเรียนทั้งในและต่างประเทศ และการรับรองหน่วยการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้ขอเทียบโอนผลการเรียนจากทั้งในและต่างประเทศได้นั้น เป็นอำนาจของต้นสังกัดสถานศึกษาหรือหน่วยบริหารจัดการศึกษาในระดับนโยบายการบริหารจัดการศึกษานั้นๆ โดยตรง และไม่มีกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติใดให้ดำเนินการได้ การทดลองดังกล่าวจึงเป็นการทดลองเพียงบางส่วน การจะคาดหวังผลสำเร็จทั้งหมดย่อมเป็นไปได้ แต่ก็พบแนวโน้มสำคัญที่ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ไม่ใช่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่เป็นต้นสังกัดของสถานศึกษา สถานศึกษาก็ยอมรับในความเป็นวิชาการของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในบทบาทที่เป็นหน่วยวิจัยและพัฒนา นโยบาย และสนับสนุนส่งเสริมทางวิชาการ ที่สถานศึกษาได้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมอยู่แล้วนั่นเอง

☐ ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

ข้อเสนอเชิงนโยบายอันเป็นผลจากการวิจัยและทดลองการสะสมหน่วยการเรียนรู้ครั้งนี้ เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่ผ่านการกลั่นกรองจากความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบฯ การสังเคราะห์เอกสารข้อดี ข้อจำกัดการดำเนินงานที่พบ จึงคาดหวังว่า จะเป็นข้อเสนอที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และจากการนำเสนอให้มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางสะสมหน่วยการเรียนรู้ โดยให้มีภารกิจเพิ่มเติมจากข้อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาพัฒนาขึ้น (๒๕๕๘) นั้น ก็เพื่อให้ส่งผลในทางปฏิบัติมากขึ้นและเป็นการเน้นย้ำข้อเสนอของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจากงานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๒๕๕๘) ให้มีความชัดเจนขึ้นและเป็นไปตามความต้องการของสถานศึกษาอย่างแท้จริง โดยมีสาระในทางปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้น ข้อเสนอสำคัญ เช่น การกระจายอำนาจทางการบริหารจัดการไปสู่พื้นที่ ในลักษณะของการจัดการโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน (Area-based Management) ก็เป็นข้อเสนอที่สมควรได้รับการพิจารณาเพื่อให้สถานศึกษาในพื้นที่เกิดการรวมตัวกันทางวิชาการ งบประมาณและการบริหารงานบุคคล เช่น การพัฒนาบุคลากรกันเอง โดยไม่ยึดโยงสังกัด นับเป็นการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการศึกษาสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา การสร้างเอกภาพและบูรณาการทางวิชาการและทรัพยากรกันในห้องถิ่น อันส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการบริหารจัดการศึกษาทั้งในแง่ของความประหยัด คุ่มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด อันจะส่งผลต่อคุณภาพและการเปิดโอกาสในการได้รับการศึกษาของผู้เรียนเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

☐ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้เกิดการนำข้อเสนอเชิงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาควรได้มีการดำเนินการตามข้อเสนอแนะนโยบาย ที่สามารถดำเนินการได้ทันที ดังนี้

๑. สังเคราะห์ข้อมูลโดยนำผลการทดลองและข้อเสนอเชิงนโยบายเสนอต่อสภาการศึกษาเพื่อรับทราบ และเสนอแนะนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อกระทรวงศึกษาธิการ คณะรัฐมนตรีตามลำดับ

๒. ประสานต้นสังกัดของสถานศึกษา ทั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการและแนวทางการดำเนินงานการสะสมหน่วยการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ ที่เชื่อมโยงกันทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษาและการอุดมศึกษา ตามผลการทดลอง และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น

๓. เผยแพร่ผลงานวิจัยนี้สู่วงกว้าง เพื่อให้เกิดการตื่นตัวของหน่วยงานทางการศึกษาทั้งระดับนโยบาย และปฏิบัติ ผู้เรียนและ

ประชาชน ในการยกระดับการศึกษาของผู้เรียนด้วยการสะสมหน่วยการเรียนรู้ และหันมาให้ความสำคัญต่อเปิดโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนให้มากขึ้นทั้งการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนและประชาชน ที่นำไปสู่การสะสมหน่วยการเรียนรู้

๔. จัดให้มีการวิจัยและพัฒนากระบวนการสะสมหน่วยการเรียนรู้ และขยายผลการทดลองการสะสมหน่วยการเรียนรู้ไปยังพื้นที่อื่นๆ ที่เป็นตัวแทนของสถานศึกษาส่วนใหญ่ทุกภูมิภาค ทั้งสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา การอุดมศึกษา การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย การศึกษาพิเศษ ทั้งในสถานศึกษาของรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานประกอบการ ตามข้อเสนอเชิงนโยบายดังกล่าวข้างต้น

๕. เนื่องจากการทดลองครั้งนี้ ทดลองในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ที่เป็นพื้นที่ชายแดนที่ได้รับการส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงการศึกษา และโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ หากจะนำรูปแบบการบริหารจัดการดังกล่าวนี้ไปใช้ในพื้นที่นอกเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษควรได้มีการ

๕.๑ จัดทำคู่มือกลางสำหรับใช้ในการสะสมหน่วยการเรียนรู้เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานในทิศทางเดียวกัน

๕.๒ พัฒนาครู ผู้บริหารและบุคลากรที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะฝ่ายวิชาการของสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ด้านการสะสมหน่วยการเรียนรู้ และฝ่ายสนับสนุนข้อมูล

๕.๓ ส่งเสริมให้สถานศึกษาสำรวจผู้เรียนที่ออกจากระบบไปแล้ว หรือออกกลางคันเพื่อนำกลับเข้าสู่ระบบ และดำเนินการเทียบโอนเพื่อการพัฒนาและต่อยอดการเรียนรู้ทั้งในระดับเดียวกันและต่างระดับ

๕.๔ สร้างแรงจูงใจและส่งเสริมให้กำลังแรงงานทั้งในและนอกสถานประกอบการเข้าสู่ระบบของการเทียบประสบการณ์ เพื่อการสะสมหน่วยการเรียนรู้ เพื่อการเพิ่มวุฒิ หรือเลื่อนระดับตำแหน่งงาน เป็นต้น